

REPORTATGE

El record d'una ciutat devastada

El 15 d'abril del 1938, coincidint amb el Divendres Sant, l'aviació legionària italiana va bombardejar Tortosa 12 vegades i va descarregar més de 10 tones de bombes sobre la ciutat

TORTOSA *Vanesa Adell*

"Damunt dels nostres caps, al cel alt i sense núvols, flota rere flota de bombarders volaven amb estrèpit sobre Tortosa. Quan van deixar caure el sobtat fragor de les seves càrregues, la petita ciutat a la vora de l'Ebre va desaparèixer en un creixent núvol de pols groga. La pols no va arribar a posar-se, ja que van acudir més bombarders i, finalment, va surar com una boira groguenca sobre tota la vall de l'Ebre. Els grans bombarders Savoia-Marchetti brillaven al sol, blancs i platejats, i quan un grup s'allunyava, un altre el substituïa". Així descriu el periodista i escriptor nordamericà Ernest Hemingway els bombardejos sobre Tortosa del 15 d'abril del 1938, Divendres Sant. Aquesta setmana, s'han complit 75 anys d'aquell cruent episodi en què l'aviació legionària italiana va bombardejar la capital del Baix Ebre fins a dotze vegades en un mateix dia. En un d'aquests bombardejos, fins a catorze avions van sobrevolar Tortosa. I durant tot el dia, van descarregar-hi 10.000 quilos de bombes. "Els testimonis recorden que els avions arribaven cada trenta o quaranta-cinc minuts", explica Antoni Royo, i assenyala que es tracta d'un bombardeig per saturació. "Pensàvem que aquest tipus de bombardeig només l'havia patit Barcelona i, en canvi, Tortosa també va fer-ho", diu Royo. Va ser després d'aquest bombardeig que es va decidir evacuar la ciutat.

Royo és, juntament amb Sònia Rourea, el comissari de l'exposició *Sota un núvol de pols groga: Tortosa, ciutat bombardejada (1937-1938)*, un títol que evoca la crònica de Hemingway i que es podrà veure, entre setembre i desembre vinents, a la sala d'exposicions temporal Antoni Garcia; una exposició eminentment fotogràfica que compta amb l'assessorament històric de Ra-

mon Arnabat, un professor de la URV que publicarà un llibre sobre els bombardejos a la demarcació de Tarragona. Des de fa més d'un any, tots plegats treballen per recopilar material i també testimonis del que va viure Tortosa durant la Guerra Civil. "Volem reivindicar i recordar el paper estratègic que va tindre la ciutat no només a Tortosa, sinó a la resta del país, durant aquest episodi històric i també la devastació que va viure la ciutat durant els vuitanta bombardejos que va patir entre el 23 de febrer del 37 i el 30 de desembre del 38", afegeix Royo. Al llarg d'aquells anys, Tortosa va quedar-se sense ponts i els bombardejos van afectar l'estació de tren, la xarxa de clauvererament i enllumenat; també esglésies, la catedral, edificis públics i privats. "No es va respectar res", afegeix Royo, "Tortosa era, a més a més, un front de guerra, amb els nacionals al cantó dret, a Ferreries, des del 18 d'abril del 38 i els republicans a l'esquerre, on van poder frenar l'avançament fins al 13 de gener del 39". Malgrat la cruesa dels bombardejos, les víctimes mortals directes per aquest fet es calculen en una setantena. "Hi havia una sèrie de refugis antiaeris", afegeix Royo, "com, per exemple, les caixes fortes del Banc d'Espanya, al carrer de Cervantes, davant de la Creu Roja, darrere del cinema Fèmina o als baixos de la catedral".

L'exposició també vol recollir com va ser la vida al camp, allí on s'amagava la gent per evitar el bombardeig, i també com va ser la reconstrucció de Tortosa una vegada acabada la Guerra. "A la ciutat, s'hi va instal·lar una delegació de la direcció general de Regions Devastades i des d'allí es va planificar la recuperació de Tortosa i la comarca", assenyala i afegeix que, des dels anys 40 fins al 1957, la rehabilitació de Tortosa va donar faena a unes 800 persones. ■

Soldats nacionals, darrere de l'església del Roser, a l'avinguda de Colom, quan els nacionals estaven a la banda dreta del riu i els republicans, a l'esquerra. / BIBLIOTECA NACIONAL D'ESPANYA

Començament del carrer de Cervantes després dels bombardejos. Al fons es veu el refugi antiaeri de darrere del Fèmina. / BIBLIOTECA NACIONAL D'ESPANYA

Grup de persones que torna a la banda dreta del riu una vegada acabada la guerra, després del 13 de gener del 1939. / BIBLIOTECA NACIONAL D'ESPANYA